

Checklist Leesonderwijs

Wat maakt leesonderwijs écht effectief? En hoe scoort jouw onderwijs op die punten? Met deze checklist breng je het snel in kaart.

De Checklist Leesonderwijs bestaat uit vijf onderdelen: leesmotivatie en leesplezier, tekstbegrip, algemene kennis, differentiatie en didactiek. Door de checklist in te vullen, ontdek je op welke onderdelen je al goed scoort en waar ruimte is voor verbetering. Bovendien krijg je per onderdeel praktische tips die je direct kunt inzetten om je score omhoog te halen.

1. Leesmotivatie en leesplezier

Om goed te leren lezen is het belangrijk dat kinderen veel leeskilometers maken. Maar kinderen die niet gemotiveerd zijn om te lezen, maken die leeskilometers niet. Daardoor worden ze niet beter in lezen, en ergens niet goed in zijn is funest voor de motivatie. Een vicieuze cirkel!

Goede lezers daarentegen zijn gemotiveerd om te lezen. Ze doen moeite om te lezen en kiezen uitdagende boeken. Zo worden ze nog betere lezers en stijgt hun motivatie verder. Niet gek dus dat betere leesresultaten bijna vanzelf volgen als kinderen met plezier lezen: die kinderen komen in een opwaartse spiraal terecht.

Mijn leesonderwijs

	sterk mee oneens	oneens	neutraal	eens	sterk mee eens	
De teksten en materialen in de leesles prikkelen de kinderen en verruimen hun interesses en belevingswereld.	1	2	3	4	5	
De kinderen hebben toegang tot een rijk boekenaanbod.	1	2	3	4	5	
Alle kinderen – dus niet alleen de snelste leerlingen – besteden dagelijks minstens 20 minuten aan vrij lezen.	1	2	3	4	5	
Er wordt dagelijks voorgelezen in de klas, ook in de bovenbouw.	1	2	3	4	5	
Kinderen mogen regelmatig zelf kiezen welk boek of welke tekst ze willen lezen.	1	2	3	4	5	
De kinderen spreken regelmatig met elkaar over boeken.	1	2	3	4	5	
De materialen in de leesles zijn aantrekkelijk.	1	2	3	4	5	
De materialen zijn up-to-date.	1	2	3	4	5	
Totaalscore Tel de scores bij elkaar op.		+	+	+	+	=

↑ Een score van 30 of hoger?

Super, je besteedt al flink wat aandacht aan leesmotivatie en leesplezier! Dat is essentieel voor leessucces in de klas.

↓ Lager dan 30?

Op dit onderdeel valt nog wat te halen. Wil je werken aan de leesmotivatie en het leesplezier in je klas? Ga dan aan de slag met de tips op de volgende pagina.

Checklist Leesonderwijs

Maak van lezen (ook) een sociale bezigheid

Laat kinderen samen lezen, praat in de klas over boeken en lees veel voor, óók in de midden- en bovenbouw! Zo bouw je aan een sterke leescultuur op school. Dit kan bijvoorbeeld met Samenleesboeken.

Zet niet te laag in

Laat zwakkere lezers oefenen met teksten die nét boven hun kunnen liggen, en begeleid ze daarbij intensief. Zo ervaren kinderen dat ze steeds betere lezers worden. Een echte motivatieboost!

Laat kinderen regelmatig zelf kiezen

Ook kinderen willen de baas zijn over hun eigen leven. Zorg daarom voor zo veel mogelijk autonomie in de leesles. Toon oprechte interesse in de boekvoorkeuren van je leerlingen en laat ze zo vaak mogelijk zelf hun boeken en teksten kiezen.

Op onze website vind je een overzicht van alle artikelen waarnaar we in deze checklist verwijzen. Ga naar: delubas.nl/kennis-en-inspiratie

Verder lezen

- [Die leesmotivatie moet omhoog!](#)
- [Boost de leesmotivatie met tutorlezen](#)

2. Tekstbegrip

Natuurlijk lees je niet graag teksten waar je niets van begrijpt. Toch vragen we dat wel van kinderen. Zij krijgen namelijk vaak teksten voorgeschoteld die ze technisch wel kunnen lezen, maar die ze nauwelijks begrijpen. Niet gek dat hun leesplezier verdwijnt als sneeuw voor de zon. Als kinderen snappen waaróm ze lezen, wordt lezen een stuk leuker, met alle voordelen van dien.

Mijn leesonderwijs

	sterk mee oneens	oneens	neutraal	eens	sterk mee eens	
Het begrijpen van de tekst is het belangrijkste doel van iedere leesles.	1	2	3	4	5	
In de les ligt het accent op lezen en niet op het maken van (veel) opdrachten.	1	2	3	4	5	
In de les komen veel verschillende tekstsoorten aan bod.	1	2	3	4	5	
Er worden rijke teksten aangeboden: authentieke en niet-versimpelde teksten met een duidelijke structuur en een gevarieerde woordenschat.	1	2	3	4	5	
Voor het maken van de opdrachten moeten kinderen de tekst echt begrijpen: ze moeten er actief mee aan de slag.	1	2	3	4	5	
Leesstrategieën worden gebruikt als <i>middel</i> om tot beter tekstbegrip te komen, niet als <i>doel</i> .	1	2	3	4	5	
Er is structureel aandacht voor vloeiend lezen.	1	2	3	4	5	
Totaalscore Tel de scores bij elkaar op.		+	+	+	+	=

↑ Een score van 25 of hoger?

Leesbegrip staat al aardig centraal in jouw leesles. En dat is hartstikke goed! Want lezen doe je omdat je wilt weten hoe een verhaal afloopt of hoe iets in elkaar zit. Top dus!

↓ Lager dan 25?

Probeer meer aandacht te besteden aan leesbegrip. Je zult zien dat de resultaten van je klas omhoogschieten. We helpen je op gang met de tips op de volgende pagina.

Checklist Leesonderwijs

Praat samen over teksten

Praat uitgebreid met je leerlingen over wat ze gelezen hebben. Gebruik daarvoor praatvragen. Wat zou dat lastige woord betekenen? Waarom kiest dat personage voor die aanpak? En wat vind je zo goed (of juist helemaal niet goed) aan de tekst?

Bied rijke teksten aan

Gebruik uitsluitend rijke teksten: originele teksten met een gevarieerde woordenschat. Rijke teksten gaan ergens over, maken nieuwsgierig en dagen kinderen uit om de inhoud te ontdekken.

Verder lezen op delubas.nl

- [Leesbegrip als basis voor leessucces](#)
- [Leesstrategieën? Daar draait het niet om!](#)

3. Algemene kennis

Zonder achtergrondkennis kun je een tekst niet begrijpen. Daarom is het belangrijk om voortdurend te werken aan de wereldkennis en woordenschat van je leerlingen. Borduur daarvoor voort op wat de kinderen al eerder hebben geleerd. Zo verdiepen ze hun kennis steeds verder, waardoor je het niveau van de teksten steeds een stukje kunt verhogen.

Mijn leesonderwijs

	sterk mee oneens	oneens	neutraal	eens	sterk mee eens	
Er wordt gedurende een langere periode gewerkt met teksten binnen één thema.	1	2	3	4	5	
Er zijn gedurende het jaar voor ieder kind thema's die aansluiten bij zijn of haar interesses.	1	2	3	4	5	
Dankzij het leesonderwijs verbreden kinderen voortdurend hun wereldkennis.	1	2	3	4	5	
Er is in iedere les aandacht voor de woordenschat van de kinderen.	1	2	3	4	5	
Moeilijke woorden worden aangeboden in een rijke, betekenisvolle context en komen herhaaldelijk aan bod.	1	2	3	4	5	
Totaalscore Tel de scores bij elkaar op.		+	+	+	+	=

↑ Een score van 18 of hoger?

Mooi, jij weet hoe belangrijk een stevige kennisbasis is. Ga vooral zo door. Met die basis kunnen jouw leerlingen straks elke tekst aan.

↓ Lager dan 18?

Door te werken aan de algemene kennis van kinderen, nemen ook hun leesresultaten toe. Met de tips op de volgende pagina haal jij de kennis van je leerlingen zeker op.

Zorg voor kapstokjes

Om een tekst te snappen, heb je altijd bepaalde achtergrondkennis nodig. Onderzoek daarom bij iedere tekst welke noodzakelijke kennis niet in de tekst wordt uitgelegd. Achterhaal wat je groep al weet en introduceer de nog onbekende kennis en woorden. Zo heeft elk kind voldoende kapstokjes om de informatie uit de tekst te kunnen plaatsen.

Vergeet de typische schoolwoorden niet

Woorden als *tenzij* en *desondanks* worden door kinderen zelden gebruikt, maar komen wel regelmatig voor in schoolboeken. Als een leerling een opdracht of toets niet goed maakt, kan dat komen doordat hij de leerstof niet goed heeft begrepen, maar ook door de formulering van de vraagstelling. Besteed daarom tijdens de les aandacht aan die typische schooltaal.

Stop met het opleuken van de leesles

Bij opgeleukt lezen wordt zélf lezen vervangen door activiteiten rondóm lezen. Kinderen lezen dus minder. Kinderen die veel kwalitatief goede boeken en teksten lezen, verrijken echter voortdurend hun kennis en woordenschat. Die rijke basis helpt ze enorm bij andere vakgebieden.

Verder lezen op delubas.nl

- [Lezen opleuken? Stop ermee!](#)
- [Geïntegreerd lezen is het nieuwe lezen](#)

4. Differentiatie

Binnen één klas kunnen de leesniveaus van kinderen flink uiteenlopen, zeker in een combinatieklas! Hoewel elke leerkracht zijn best doet om rekening te houden met de verschillen tussen leerlingen, is dat in de praktijk knap lastig.

Mijn leesonderwijs

	sterk mee oneens	oneens	neutraal	eens	sterk mee eens	
In iedere leesles wordt rekening gehouden met de verschillen tussen kinderen.	1	2	3	4	5	
Het leesonderwijs biedt zorg aan zwakke lezers op de ondersteuningsniveaus 1, 2 en 3.	1	2	3	4	5	
Er wordt regelmatig geëvalueerd om na te gaan welke kinderen extra begeleiding nodig hebben en welke kinderen met verrijkingsstof aan de slag kunnen.	1	2	3	4	5	
Zwakkere lezers krijgen extra instructie- en oefentijd.	1	2	3	4	5	
De extra instructie- en oefentijd werkt motiverend: zwakkere lezers voelen zich competent.	1	2	3	4	5	
Zwakkere lezers kunnen blijven deelnemen aan de reguliere les.	1	2	3	4	5	
Zwakkere lezers gaan niet aan de slag met audio als <i>alternatief</i> voor zelf lezen. Ze blijven altijd zelf lezen, met extra ondersteuning.	1	2	3	4	5	
Sterkere lezers krijgen voldoende verrijkingsstof aangeboden, waarbij ze niet vooruitlopen op de leerstof.	1	2	3	4	5	
De voortgang van leerlingen wordt goed in de gaten gehouden.	1	2	3	4	5	
Totaalscore Tel de scores bij elkaar op.		+	+	+	+	=

↑ Een score van 34 of hoger?

Je besteedt al veel aandacht aan de verschillende leesniveaus in jouw klas. Mooi, want zo haal je het meest uit iedere leerling!

↓ Lager dan 34?

Als kinderen leesonderwijs krijgen op een niveau dat flink onder of boven hun eigen leesniveau zit, kunnen ze afhaken. Besteed daarom meer aandacht aan de juiste differentiatie in de klas. Gebruik daarbij de tips op de volgende pagina.

Checklist Leesonderwijs

Kies voor pre-teaching

Laat zwakkere leerlingen al vóór de klassikale les kennismaken met de tekst. Doordat ze de tekst al kennen, komen ze beter mee in de gezamenlijke les. Een geweldige succeservaring!

Ga voor kwaliteit, (juist) ook voor zwakkere lezers

Het is belangrijk dat ieder kind succes ervaart bij het lezen. Zwakkere lezers hebben baat bij uitdagende teksten over interessante onderwerpen. Zo raken ze gemotiveerd om te blijven lezen. Bied deze kinderen passende boeken aan, bijvoorbeeld uit de leesserie *Spannend!* voor zwakkere lezers in de bovenbouw.

Laat sterke lezers niet vooruitlopen

Het is verleidelijk om sterke lezers vooruit te laten lopen op de leerstof. Maar wanneer niet iedereen aan dezelfde les werkt, mis je de kans om de kinderen van elkaar te laten leren. Zorg daarom voor verrijksstof – zoals uitloopopdrachten – bij iedere les, zodat je sterkste lezers bij de volgende les gewoon weer op hetzelfde punt starten als hun klasgenoten.

Verder lezen op delubas.nl

- [Succeservaringen voor kinderen met leesproblemen](#)
- [Voorleessoftware: lang niet altijd de juiste ondersteuning bij dyslexie](#)

5. Didactiek

Als leerkracht ben je expert in het overbrengen van kennis. Jouw didactische kennis en ervaring is dan ook een essentieel onderdeel van goed leesonderwijs. Zet jij deze bewezen didactische principes al in?

Mijn leesonderwijs

	sterk mee oneens	oneens	neutraal	eens	sterk mee eens	
Ik hecht veel belang aan een goede instructie en begeleiding van mijn leerlingen. Die onderdelen vormen samen een groot deel van de les.	1	2	3	4	5	
Ik bied de leesonderdelen technisch lezen, begrijpend lezen, woordenschat en leesplezier geïntegreerd aan, en niet als afzonderlijke lesonderdelen.	1	2	3	4	5	
Ik zet coöperatieve lees- en werkvormen in, zoals samenlezen en theaterlezen, denken-delen-uitwisselen enzovoorts.	1	2	3	4	5	
Ik geef expliciete directe instructie over woordtypen.	1	2	3	4	5	
Ik maak gebruik van modeling.	1	2	3	4	5	
Woordrijtjes worden gebruikt om woordtypen te oefenen; niet voor racelezen.	1	2	3	4	5	
Totaalscore Tel de scores bij elkaar op.		+	+	+	+	=

↑ Een score van 20 of hoger?

Met jouw didactische kennis zit het wel snor! Daar profiteren je leerlingen ongetwijfeld al flink van.

↓ Lager dan 20?

Door je didactische kennis uit te breiden, haal je nóg meer uit je leerlingen. We helpen je graag met de praktische tips op de volgende pagina.

Onderschat nooit het belang van goede instructie en begeleiding

Is een leesmethode te moeilijk als kinderen er niet zelfstandig mee aan de slag kunnen? Nee, een leesmethode is juist te makkelijk als kinderen er wél zelfstandig mee kunnen werken. Want als kinderen geen instructie en begeleiding nodig hebben, doen ze blijkbaar iets wat ze al kunnen. Ze leren dus niks nieuws. Juist met goede instructie en begeleiding maak jij het verschil.

Verder lezen op delubas.nl

- [Hoe kies je het juiste Samenleesboek?](#)
- [Tutorlezen in de praktijk: wanneer, waar en hoe?](#)

Bied alle onderdelen van lezen samen aan

Als je zelf een tekst leest, pas je natuurlijk alle onderdelen van voortgezet lezen tegelijk toe. Doe dat daarom ook in de les. Bied alle onderdelen van lezen al snel in samenhang aan: technisch lezen, begrijpend lezen, woordenschat, leesplezier en literatuureducatie. Je zult merken dat je leesles veel effectiever wordt en de motivatie van je groep sterk toeneemt.

Stop met racelezen

Hecht minder waarde aan de leessnelheid en bespreek in plaats daarvan de leesmoelijkheden in de tekst en de betekenis van woorden. Zo maak je van je leerlingen geen racelezers, maar kritische lezers. Bovendien bekijken nieuwe woorden zo veel beter.

Zet samenleesteksten en -boeken in

Samenlezen is een werkvorm waarbij een beginnende of zwakkere lezer samen leest met een of meerdere klasgenoten, of met een gevorderde lezer. Zo lezen zwakkere lezers met meer plezier en bouwen ze snel een grote woordenschat op. En voor een gevorderde lezer is het natuurlijk heel motiverend om een beginnende lezer te begeleiden!

